

Az Alkotmánybíróság döntésének tájékoztató jelleggel közzétett, nem hivatalos szövege. A hivatalos közzétételre a Magyar Közlönyben, illetve az Alkotmánybíróság Határozatai című hivatalos lapban kerül sor.

III/390/2023.

Az Alkotmánybíróság teljes ülése jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában – *dr. Márki Zoltán* alkotmánybíró párhuzamos indokolásával, valamint *dr. Salamon László* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 39. § (1) bekezdése „a szülőnek az ellátásra való jogosultságát a gyermekre tekintettel korábban már megállapították, de” fordulata alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisíti.

A megsemmisítést követően a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 39. § (1) bekezdése a következő szöveggel marad hatályban: „A gyermekek otthongondozási díjára való jogosultság – a 38. §-ban a gyermekre meghatározott feltételek teljesülése esetén – a szülőn kívül a gyermek más, a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozója [Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 2. pont] számára is megállapítható, ha a szülő meghalt, a szülői felügyeleti joga a Ptk. 4:186. § (1) bekezdés a), c), e) vagy h) pontja vagy 4:186. § (2) bekezdése alapján szünetel, illetve azt a bíróság megszüntette, vagy a gyermek állandó és tartós gondozásában a saját egészségi állapotára figyelemmel akadályozottá vált.”

2. Az alaptörvény-ellenessé nyilvánított és megsemmisített rendelkezés nem alkalmazható a Debreceni Törvényszék előtt 20.K.702.179/2022/5. számon folyamatban lévő ügyben, továbbá valamennyi, bármely bíróság előtt folyamatban lévő, ugyanilyen tárgyú ügyben.

Az Alkotmánybíróság e határozatát a Magyar Közlönyben közzé kell tenni.

Indokolás

I.

- [1] 1. A Debreceni Törvényszék bírja (a továbbiakban: indítványozó) az előtte folyamatban lévő 20.K.702.179/2022. számú, gyermekek otthongondozási díjára való jogosultság megállapítása tárgyában hozott közigazgatási határozat jogszerűsége iránt indított peres eljárásban az eljárás felfüggesztése mellett az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdése alapján indítványozta, hogy az Alkotmánybíróság a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szocvtv.) 39. § (1) bekezdése „ha a szülőnek az ellátásra való jogosultságát a gyermekre tekintettel korábban már megállapították” szövegrésze alaptörvény-ellenességét állapítsa meg, és rendelje el a megsemmisített jogszabályi rendelkezésnek az indítványozó előtt folyamatban lévő egyedi ügyben történő alkalmazása kizárását. Az indítvány szerint a Szocvtv. támadott rendelkezése ellentétes az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésével, XIX. cikk (1) bekezdésével, valamint a XV. cikk (1), (2), (4) és (5) bekezdéseivel.
- [2] 2. Az alapügyben megállapított, jelen bírói kezdeményezés elbírálása szempontjából releváns tényállás szerint a gyámügyi hatáskörben eljáró Szolnoki Járási Hivatal 2019. július 30. napján kelt végzésével hozzájárult ahhoz, hogy az alapügy felperese a 2018. augusztus 25. napján született unokáját családba fogadja, és a felperest a gyermek gyámjául rendelte. A gyermek neveléséről, ellátásáról a családba fogadás óta a felperes gondoskodik. 2019. szeptember 8. napjától kezdődően (azaz a családba fogadást követően) került sor a gyermeket érintő olyan vizsgálatokra, amelyekből kiderült, hogy a gyermek autizmus spektrumzavar következtében súlyosan fogyatékosnak minősül.
- [3] A felperes 2022. augusztus 4. napján kérelemmel fordult a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal Szolnoki Járási Hivatalához (az Alkotmánybíróságra okot adó eljárás alpereséhez) gyermekek otthongondozási díjára (a továbbiakban: gyod) való jogosultság megállapítása érdekében, kérelméhez pedig mellékelte a gyermek súlyos fogyatékoságát igazoló szakorvosi véleményt.
- [4] Az alperes JN-07/ESZEUR/00173-2/2022. számú, 2022. augusztus 11. napján kelt határozatával a kérelmet elutasította. A határozat rögzítette, hogy „az ápoló a gyermek vele azonos lakcímen élő nagymamája, és mind két szülő szülői felügyeleti joga szünetel, azonban egyik szülő részére sem állapítottak meg korábban gyermekek otthongondozási díjára való jogosultságot” a súlyosan fogyatékos gyermekre való tekintettel, ezért a felperes gyod-ra nem jogosult. A határozattal szemben a felperes keresetet terjesztett elő, melyben az alperesi határozat megsemmisítését vagy megváltoztatását kérte. Beadványa szerint nem volt lehetőség a gyermek után korábban a gyod igénylésére, ugyanis a gyermek 11 hónapos korában került hozzá, és ekkor a gyermek életkora miatt még nem volt látható jele a betegségnek.
- [5] Az alperes védiratában ugyan a határozatát alaposnak tartotta és kérte a kereset elutasítását, ám a bíróság felhívására maga is kifejtette, hogy az autizmus spektrum

zavar sajátossága, hogy a beszédképesség zavarának tünetei csak a gyermek életkorának egy későbbi szakaszában, 3 éves kor körül észlelhetőek, ezért jelen esetben „lehetetlen feltétel, hogy a szülő ellátásra való jogosultsága korábban megállapításra kerüljön”. Az alperes maga is utalt arra, hogy a Szocvtv. 39. § (1) bekezdése alaptörvény-ellenességének vizsgálata felmerülhet, és az Abtv. 25. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság előtt egyedi normakontroll iránti eljárás kezdeményezésének lehet helye.

- [6] 3. Az indítványozó szerint a Szocvtv. 39. § (1) bekezdésének támadott fordulata ellentétes az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésével, XIX. cikk (1) bekezdésével, valamint a XV. cikk (1), (2), (4) és (5) bekezdéseivel, az alábbiak szerint.
- [7] A gyod intézményének 2019. január 1. napjától történő bevezetésével a jogalkotó a beteg gyermeket ápoló szülőre nehezedő többlet-terhet kívánta elismerni, és vélhetően a jogalap nélküli igényléssel kapcsolatos visszaéléseket kívánta megakadályozni azzal, hogy az ellátáshoz a szülőtől eltérő hozzátartozó esetén további feltételt szabott. Az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése értelmében minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz, az Alaptörvény XIX. cikk (1) bekezdése értelmében pedig Magyarország arra törekszik, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson, meghatározott élethelyzetek esetén pedig minden magyar állampolgár törvényben meghatározott támogatásra jogosult. Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése értelmében Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, az (5) bekezdés szerint pedig Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.
- [8] Az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdése szerinti hátrányos megkülönböztetés tilalmát sérti az indítvány szerint a gyod azon feltételrendszere, melynek értelmében csak abban az esetben lehetséges a szülőkön kívüli más hozzátartozó számára az ellátás folyósítása, ha a szülő jogosultságát korábban már megállapították, ugyanis egyes egyedi esetekben (így például a bírói kezdeményezésre okot adó ügyben) a szülő még objektíve nem lehetett abban a helyzetben, hogy az ellátást korábban igényelje. Emiatt a súlyosan fogyatékos, illetve önellátásra képtelen gyermek tényleges gondozását végző hozzátartozó és az általa ellátott gyermek hátrányos megkülönböztetésben részesül azon személyekhez képest, akik esetében a szülőnek volt lehetősége az ellátás igénylésére, és ezzel a lehetőséggel élt is. A gyod részletes szabályait ugyan az Alaptörvény nem határozza meg, azonban az Alaptörvény XV. cikkében rögzített egyenlőség követelményére és a hátrányos megkülönböztetés tilalmára a jogintézmény részletszabályainak megalkotása során is figyelemmel kellett volna lennie a jogalkotónak, mely követelménynek a Szocvtv. 39. § (1) bekezdése támadott fordulata nem felel meg, ekként az az indítványozó szerint alaptörvény-ellenes.

II.

[9] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.”

„XV. cikk (2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

„XV. cikk (4) Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.”

„XV. cikk (5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”

„XVI. cikk (1) Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. Magyarország védi a gyermekek születési nemének megfelelő önazonossághoz való jogát, és biztosítja a hazánk alkotmányos önazonosságán és keresztény kultúráján alapuló értékrend szerinti nevelést.”

„XIX. cikk (1) Magyarország arra törekszik, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson. Anyaság, betegség, rokkantság, fogyatékoság, özvegység, árvaság és önhibáján kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén minden magyar állampolgár törvényben meghatározott támogatásra jogosult.”

[10] 2. A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény indítvánnyal érintett rendelkezése:

„39. § (1) A gyermekek otthongondozási díjára való jogosultság – a 38. §-ban a gyermekekre meghatározott feltételek teljesülése esetén – a szülőn kívül a gyermek más, a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozója [Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 2. pont] számára is megállapítható, ha a szülőnek az ellátásra való jogosultságát a gyermekekre tekintettel korábban már megállapították, de a szülő meghalt, a szülői felügyeleti joga a Ptk. 4:186. § (1) bekezdés a), c), e) vagy h) pontja vagy 4:186. § (2) bekezdése alapján szünetel, illetve azt a bíróság megszüntette, vagy a gyermek állandó és tartós gondozásában a saját egészségi állapotára figyelemmel akadályozottá vált.”

III.

- [11] A bírói kezdeményezés megalapozott.
- [12] 1. Az Abtv. 25. §-a szerint a bíró – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – abban az esetben kezdeményezi az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *b)* pontja alapján az Alkotmánybíróságnál a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását, ha az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította.
- [13] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a bírói kezdeményezés az Abtv. 25. §-ában és 52. §-ában előírt feltételeknek csak részben, az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdésével összefüggésben tesz eleget {vö. 3058/2015. (III. 31.) AB végzés, Indokolás [8]–[24]; 2/2016. (II. 8.) AB határozat, Indokolás [26]–[28]; 3064/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [8]–[13]}, az alábbiak szerint. A támadott jogszabályi rendelkezést az eljárásban alkalmazni kell, az eljárás felfüggesztése megtörtént, az indítvány a megsemmisítés jogkövetkezményére is kiterjedő alaptörvény-ellenesség megállapítására, továbbá alkalmazási tilalom kimondására irányul. Az indítvány nem tartalmaz alkotmányjogilag értékelhető indokolást arra vonatkozóan, hogy a Szocvtv. támadott rendelkezése miért ellentétes az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésével, XIX. cikk (1) bekezdésével, továbbá a XV. cikk (4) és (5) bekezdéseivel. Az indítvány ezen elemeiben éppen ezért nem felel meg a határozott kérelem Abtv. 52. § (1b) bekezdés *b)* és *e)* pontja követelményének.
- [14] Az indítványozó a bírói kezdeményezésben egyaránt megjelölte az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdését. Az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy a törvény előtt mindenki egyenlő, a (2) bekezdés értelmében pedig Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése alkalmazhatóságának feltétele, hogy a hátrányos megkülönböztetés valamely, a XV. cikk (2) bekezdésében nevesített védett tulajdonság alapján, és valamely alapjoggal összefüggésben történjen {legutóbb például: 2/2023. (II. 23.) AB határozat, Indokolás [38]}. Figyelemmel a gyod jogintézményének jellegére és a XV. cikk (2) bekezdése alkalmazhatóságának feltételeire, továbbá figyelemmel arra, hogy az Alkotmánybíróság korábban a gyod jogintézményével a hátrányos megkülönböztetés tilalma szempontjából számos vonatkozásban rokonítható tartós ápolást végzők időskori támogatásának a hátrányos megkülönböztetés tilalmába ütközését az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésének keretei között vizsgálta {25/2019. (VII. 23.) AB határozat, különösen Indokolás [33]}, ezért az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezés hátrányos megkülönböztetés tilalma sérelmét állító elemét az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése alapulvételével értékelte.

- [15] 2. A jogalkotó a gyod intézményét az egyes szociális, gyermekvédelmi tárgyú, valamint egyéb kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2018. évi CXVII. törvénnyel, 2019. január 1. napjától kezdődő hatállyal vezette be. A törvény jogalkotói indokolása szerint „a súlyos fogyatékos, vagy tartós betegség miatt önellátásra képtelen gyermekről való gondoskodás alapján határozza meg a családok működését, és az esetek jelentős részében azzal jár, hogy a gondozást végző szülő évtizedekig nem tud visszalépni a munkaerő-piacra, így nem tud keresőtevékenységet folytatni sem. Méltányolva azt a terhet, amit a családnak egy tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermek nevelése jelent, a súlyos fogyatékos, tartós betegségéből adódóan önellátásra képtelen gyermekükről gondoskodók számára létrehozásra kerül a gyermekek otthongondozási díja. Az ellátás a törvény szerint a gyermek életkorára tekintet nélkül nyújtható az őt ápoló szülőnek.”
- [16] A törvény indokolása szerint az ellátást főszabály szerint csak a vérszerinti, illetve az örökbefogadó szülő veheti igénybe. „Egyéb hozzátartozó csak a szülő halála esetén válhat jogosulttá az ellátásra, illetve akkor, ha a szülő egészségi állapotából adódóan nem tudja gyermeke ápolását tovább ellátni, a szülő felügyeleti joga szünetel, vagy bírósági által megszüntetésre kerül.”
- [17] 3. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése szerinti hátrányos megkülönböztetés tilalmának sérelme összehasonlítható (azonos csoportba tartozó) személyi körön, azaz homogén csoporton belül állapítható meg. A gyod (a törvény jogalkotói indokolásából következően) a súlyos fogyatékos vagy tartós betegség miatt önellátásra képtelen gyermekről való gondoskodásra tekintettel jár, mely ellátás a vér szerinti vagy örökbefogadó szülő [Szoctv. 38. § (1) bekezdése] mellett a tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermekre tekintettel a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozót is megillesheti [Szoctv. 39. § (1) bekezdése]. A Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 2. pontja értelmében hozzátartozónak „a közeli hozzátartozó, az élettárs, az egyeneságbeli rokon házastársa, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, és a testvér házastársa” minősül. Figyelemmel a gyod céljára (a súlyosan fogyatékos vagy tartósan beteg és ezért önellátásra képtelen gyermekről való gondoskodás a gyermekkel közös háztartásban), továbbá figyelemmel arra, hogy a jogalkotó maga teremtette meg annak a lehetőségét, hogy a Ptk. szerinti hozzátartozók is részesülhessenek gyod-ban akkor, ha azt a szülő objektív okokból (így különösen halál, cselekvőképtelenség, cselekvőképesség részleges korlátozottsága, szülői felügyeleti jog szünetelése vagy megszüntetése miatt, illetőleg saját egészségi állapota miatt) nem tudja igénybe venni, ezért az Alkotmánybíróság a gyod szabályozásának alkotmányossági vizsgálata szempontjából homogén csoportnak tekintette mindazon Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 2. pontja szerinti hozzátartozókat, akik a gyermekkel közös háztartásban tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermeket

nevelnek, a szülő pedig objektív módon nem tudja a gyermeket nevelni, vagy pedig arra nem jogosult.

- [18] 4. Az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése sérelme akkor állapítható meg, ha a jogi szabályozás az egymással összehasonlítható helyzetben lévő jogalanyok között anélkül tesz különbséget, hogy annak tárgyilagos mérlegelés szerinti észszerű indoka lenne, vagyis az önkényes {9/2016. (IV. 6.) AB határozat, Indokolás [22]}.
- [19] A gyod célja a tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermekekről a gyermekkel közös háztartásban való gondoskodás elismerése, azzal, hogy a Szocvtv. 38. § (6) bekezdése alapján egy gyermek után csak egy személy jogosult gyod-ra, a Szocvtv. 39. § (1) bekezdése értelmében pedig a hozzátartozó csak kivételesen, a szülő kiesése esetén részesülhet ellátásban. Azáltal azonban, hogy a tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermekről a gyermekkel közös háztartásban gondoskodó hozzátartozó még a szülő kiesése esetén is csak abban az esetben válhat jogosulttá gyod-ra, ha a szülőnek az ellátásra való jogosultságát a gyermekre tekintettel korábban már megállapították, a jogalkotó az ugyanolyan egészségi állapotú (tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos) gyermeket a szülő kiesése miatt a gyermekkel közös háztartásban gondozó hozzátartozók csoportján belül tett különbséget.
- [20] Miként arra a bírói kezdeményezésre okot adó peres eljárásban megállapított tényállás is rámutat, egyes esetekben a tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermeket a saját, a gyermekkel közös háztartásában gondozó hozzátartozó annak ellenére nem válhat jogosulttá gyod-ra, hogy az ellátást a szülő nem veszi (nem veheti) igénybe. Bizonyos esetekben ráadásul a szülő gyod-ra való jogosultsága hatósági megállapításának elmaradása még csak szülői önhibát sem feltételez (így például a szülő cselekvőképtelensége vagy halála esetén, illetőleg akkor, ha a gyod-ra való jogosultságot megalapozó egészségi állapot csak utóbb kerül megállapításra, ahogyan az a bírói kezdeményezésre okot adó peres eljárás irányadó tényállása szerint is történt). A Szocvtv. 39. § (1) bekezdésének azon rendelkezése, mely egyes, tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermeket a gyermekkel közös háztartásában gondozó hozzátartozókat anélkül zár ki a gyod-ra való jogosultak köréből, hogy a feltétel teljesíthetőségére bármilyen ráhatásuk lenne, ráadásul adott esetben (így például a szülő halála esetén) utólag sem pótolható (azaz a kizárás a véglegesség igényével, visszavonhatatlanul megvalósul), egyes esetekben objektíve teljesíthetetlen feltételt tartalmazó, ekként pedig észszerűen nem indokolható, önkényes megkülönböztetést valósít meg, mely alkotmányosan nem igazolható.
- [21] 5. Az Alkotmánybíróság ezért megállapította, hogy a Szocvtv. 39. § (1) bekezdése „a szülőnek az ellátásra való jogosultságát a gyermekre tekintettel korábban már megállapították, de” fordulata alaptörvény-ellenes, és azt a rendelkező részben foglaltak szerint megsemmisítette. A megsemmisítés eredményeként a gyod-ra a tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermekkel közös háztartásban élő, a Ptk.

8:1. § (1) bekezdés 2. pontja szerinti hozzátartozó változatlanul csak kivételes, a törvényben taxatív módon meghatározott, objektív módon igazolható esetekben válhat jogosulttá, mely feltételek teljesülésének vizsgálata az egyedi ügyben eljáró hatóságok és bíróságok (így jelen esetben az indítványozó) feladata.

[22] Az Abtv. 45. § (2) bekezdése értelmében ha az Alkotmánybíróság bírói kezdeményezés alapján megsemmisít egy egyedi ügyben alkalmazott jogszabályt, a megsemmisített jogszabály az Alkotmánybíróság eljárására okot adó ügyben nem alkalmazható. Tekintettel arra, hogy a Szocvtv. 39. § (1) bekezdésének vizsgált fordulata nem csupán a bírói kezdeményezésre okot adó egyedi ügyben eredményezhet alkotmányosan nem igazolható hátrányos megkülönböztetést, ezért az Alkotmánybíróság az Abtv. 45. § (4) bekezdése alapján a megsemmisített jogszabályi rendelkezés általános alkalmazási tilalmának elrendeléséről határozott, a rendelkező rész 2. pontjában foglaltaknak megfelelően.

[23] 6. A határozatot az Abtv. 44. § (1) bekezdésének első mondata alapján közzé kell tenni a Magyar Közlönyben.

Budapest, 2023. május 9.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke, az
aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [24] 1. A határozatot támogattam, rendelkezéseivel és indokolásával egyetértek. A megsemmisítéssel az alaptörvény-ellenesség precízen kiküszöbölhető, illetve megszűnik. Álláspontom lényegét, illetve szempontját párhuzamos indokolásban csatolom [Abtv. 66. § (3) bek.].
- [25] 2. A gyermek otthongondozási díjára való jogosultság, illetve az ezt biztosító jog – nyilvánvalóan – az érintett gyermek adott állapotához (betegségéhez) rendelt, illetve az ilyen állapot ellátási biztonságához fűződő érdekből fakadó. Vagyis az ilyen gyermek érdekének védelmében álló.
- [26] Ehhez képest ezen jogosultsággal élés, az ilyen jog érvényesítése az érintett gyermek személyéhez, ellátást igénylő állapotához kötődő, attól függő kedvezményezés.
- [27] Ekként pedig a hatályos szabályozás alapulvételével tarthatatlan, miszerint ezen jog érvényére kihasson, hogy a betegség, állapot bekövetkezte (felismerése, orvosi megállapítása) előtt a jogosult szülő meghal, avagy anélkül hal meg, hogy bár gyermekének állapota korábbról ismert (már bekövetkezett), viszont ilyen jogosultságért nem folyamodott. Másként szólva – nyilvánvaló –, hogy a szülő a halálával ezt a jogot, jogosultságot nem viheti sírba.
- [28] Ezt a hibás jogállapotot a megsemmisítés helyrebillenti, ezért támogattam.

Budapest, 2023. május 9.

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László alkotmánybíró különvéleménye

- [29] Nem értek egyet a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 39. § (1) bekezdése „a szülőnek az ellátásra való jogosultságát a gyermekre tekintettel korábban már megállapították, de” fordulata *ex nunc* hatályú megsemmisítésével.
- [30] Egyetértek azzal, hogy a szabályozás diszkriminatív jellege fennáll, mivel valóban elképzelhetők olyan egyedi esetek (így például a bírói kezdeményezésre okot adó ügyben), amikor a szülő még objektíve sem lehetett abban a helyzetben, hogy az ellátást korábban igényelje, így ezekben az esetekben a kifogásolt jogszabályi rendelkezés fenti szövegrésze önkényes megkülönböztetéshez vezet.
- [31] Ugyanakkor a diszkrimináció megszüntetésére nem a mozaikos megsemmisítés a leginkább alkalmas jogkövetkezmény. Abból, hogy azokat, akiknek a sajátos helyzetére nincs speciális szabályozás, hátrányos különbségtétel ér, mivel rájuk is az általános szabályok vonatkoznak, nézetem szerint elsődlegesen alaptörvény-ellenes mulasztás megállapítása, vagy az érintett fordulat *pro futuro* megsemmisítése következne. Ezek a jogkövetkezmények lehetőséget adnának a jogalkotónak, hogy olyan módon korrigálja a szabályozást, hogy közben a rendelkezés feltehető alapvető célja ne sérüljön.
- [32] A jogalkotó vélhetően a jogalap nélküli igényléssel kapcsolatos visszaéléseket kívánta megakadályozni azzal, hogy az ellátáshoz a szülőtől eltérő hozzátartozó esetén további feltételt szabott. A rendelkezés indokolása azonban csupán annyit tartalmaz, hogy az ellátást főszabály szerint csak a vérszerinti, illetve az örökbefogadó szülő veheti igénybe. Egyéb hozzátartozó csak a szülő halála esetén válhat jogosulttá az ellátásra, illetve akkor, ha a szülő egészségi állapotából adódóan nem tudja gyermeke ápolását tovább ellátni, a szülő szülői felügyeleti joga szünetel, vagy bírósági által megszüntetésre kerül. A rendelkezés indokolása tehát arra nem tér ki, hogy mi volt a jogalkotó szándéka a kifogásolt szövegrésznek a Szocvtv. 39. § (1) bekezdésébe való beiktatásával, ezért érdemes lett volna megkeresni az illetékes minisztert ezzel kapcsolatban.

[33] Tekintettel arra, hogy ez a kérdés nem tisztázódott, az *ex nunc* megsemmisítést nem tudtam támogatni annak ellenére, hogy a konkrét helyzetre figyelemmel a kifogásolt jogszabályi rendelkezés diszkriminatív. Az *ex nunc* megsemmisítés ugyanis megítélésem szerint más esetekben feltárása hiányában pontosan be nem látható, a jogalkotó alaptörvény-konform céljait is sérthető következménnyel járhat. A *pro futuro* megsemmisítés mellett a jogalkotónak lehetősége nyílt volna minden tekintetben alaptörvény-konform szabályozást kialakítani, az Alkotmánybíróságnak pedig lehetősége lett volna a kifogásolt jogszabályi rendelkezés egyedi ügyben történő alkalmazhatatlanságának kimondására is, ezzel figyelembe véve az alapper felperesének különösen fontos érdekét.

Budapest, 2023. május 9.

Dr. Salamon László s. k.,

alkotmánybíró